TÜRK KÜLTÜRÜNÜ ARAŞTIRMA ENSTİTÜ

TÜRK KÜLTÜRÜ

AYLIK DERGİ

381

SAYI 381 YIL XXXIII OCAK 1995

SELÇUKLU TARİHÇİSİ MEHMET ALTAY KÖYMEN'İN VEFATININ BİRİNCİ YIL DÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE

Mehmet Ali HACIGÖKMEN

Prof. Dr. M.A. Köymen 9 Aralık 1993 Perşembe günü vefat etti. Yaklaşık 50 yıl Türk tarihine hizmet eden hoca'yı gerçeği söylemek gerekirse çok iyi tanıyamadım. Ama şunu söyleyebilirim Kendisinden çalışma, disiplin ve metod bakımından çok şey öğrendim. Bu kısa süre içersinde ufkum genişledi. Burada hocanın hayat hikâyesini vermeyeceğim. Ancak son günlerinde birlikte hazırladığımız, çalışmalarına ait bibliyoğrafyayı yazının sonunda vereceğim.

Köymen hoca öyle bir Türk tarihi âşığıydı ki, "tekrar dünyaya gelsem tarihçi olurdum" derdi. Ateşli bir Türk milliyetçisiydi. Bu ruhuna, iliklerine, kemiklerine kadar işlemişti. Öyle ki, Rusya'nın parçalanmasından, yeni Türk devletlerinin ortaya çıkmasından sonra, yeni hazırlamakta olduğu eserini bir tarafa bırakarak, ilerlemiş yaşının üstünde, mücadeleci kişiliğini ön plana çıkararak devlet büyükleriyle görüştü, ve onlara mektuplar yazdı. Sert gibi görünen mizacının arkasında çok yumuşak ve müşfik bir kalp taşıyordu. Sırası gelmişken bununla ilgili bir hatıramı anlatmak istiyorum. Bir gün evine geldiğimde içerde çalışıyordu. Geldiğimden haberi yoktu. 5–10 dakika sonra dışarı çıktı. Ama Köymen hoca ağlıyordu. O gün şehit verdiğimiz 22 askerimiz ve bazı devlet adamlarımızın vermiş olduğu demeçler onu çok üzmüştü O gün Selçuklu ve Osmanlı Sultanlarının büyük bir ileri görüşlülükle, ilk amaçlarının Anadolu'nun birliğini sağlamak olduğunu çünkü onların devletin akibetinin bu birlikten geçtiğini düşündüklerini dile getirdikten sonra; oysa bu gün devlet adamlarının bunun farkında olmadıklarını üzülerek ifade etti.

Bana devamlı olarak tavsiyesi şuydu: "M. Ali topyeküncü ol... Kendini tam olarak çalışmaya ver ki, bir şeyler yakalayabilesin. Plânsız hiç bir çalışma yapma. Plânsızlık karışıklığı getirir. "Beni sık sık yanına çağırırdı. Kapıdan içeri girdiğimde her zaman karşılaştığım tek şey vardı O da masasının başına oturup çalışmasıydı. Diyebilirim ki, yeme, içme, yatma, uyuma dışında, her şeyini çalışmaya vermişti. Son günlerde sıhhati bozulmasına rağmen aynı çalışma temposunu devam ettirdi. Hastalığı sebebiyle hastaneye yattı, ama çalışma gayretinden hiç bir şey kaybetbetmedi. Hoca sık sık F. Köprülü'nün, O. Turan'ın yalnız gelip, yalnız gittiğini, böyle giderse kendisinin de yalnız gideceğini söyledi. Hocanın eski yazıyla yazdığı, kitablarının arasında bulduğumuz şu yazı çok manidâr: "Bir buldum bir kaybettim; başladım ağlamaya. Tekrar yalnızlık". Tekrar... Köymen hocayı vefatının birinci yılında derin bir acıyla yâd ediyor, Kendisine Allah'dan rahmet diliyorum.

I. Kitaplar:

1a– Mehmed Neşrî: Kitâb-ı Cihannûmâ, 2c., Hazırlayan: Faik Reşit Unat-Mehmet Altay Köymen, T.T.K. Yay., Ankara, 1949, XII + VIII + 843 s.

b- Mehmed Neşrî (-1520?): Neşrî Tarihi, 2. c., Hazırlayan: Mehmet Altay Köymen, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 525, Ankara, 1983-1984. 1c.: 198 s. 2c., 239 s.

2a- Nizâmü'l-Mülk, Siyerü'l-Mülûk veya Siyâset-nâme, cilt: 1. (Farsça metin) nşr. Mehmet Altay Köymen, DTCF Yay. no: 268, Ankara, 1976.

b- Nizâmü'l-mülk, Siyâset-nâme, hazırlayan: Mehmet Altay Köymen, 2. baskı, Kültür Bakanlığı Yayınları: 510, Gençlik Basımevi, İstanbul, 1990. XXV + 322 s.

c- Nizâmü'l-mülk, Siyasetname, c. 1., Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1982.

3a- Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi, C. I., Selçuklu Tarih ve Medeniyet Enstitüsü Yayını, Ankara, 1979.

b- Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihi, İkinci İmparatorluk Devri. c. II., T.T.K. Yay., Ankara. 1954.

4- Tuğrul Bey ve Zamanı, M.E.B. Kültür Yay., İstanbul, 1976.

5a- Alp Arslan ve Zamanı, M.E.B. Yay., İstanbul, 1971.

b- 2. baskı, Ankara, 1983.

6a- Selçuklu Devri Türk Tarihi, Ay-Yıldız Matbaası, Ankara, 1983.

b- Selçuklu Devri Türk Tarihi, T.T.K. Yay., Ankara, 1989, 310 s.

7- Tuğrul Bey, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1986, 140 s.

II. Makaleler:

12- Selçuklu Devri Kaynaklarına Dair Araştırmalar, I. Büyük Selçuklu İmparatorluğuna Dair Münşeat Mecmuaları, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. VII, s. 537-648.

13- Büyük Selçuklu İmparatorluğunun Kuruluşu,

I. DTCFD. C. XV. (1957) s. 97-191.
II. DTCFD, C. XV. (1957) s. 1-107.
III. DTCFD. C. XVI. (1958) s. 1-66.

14- Büyük Selçuklu İmparatorluğunda Oğuz İsyanı, DTCFD, C. V. (1947) s. 159-173. Almanca tercümesi: "Oghusen Aufstand, Aynı dergi s. 174 vd.

15- Büyük Selçuklu İmparatorluğu Tarihinde Oğuz İstilâsı DTCFD. C. V. (1957), s. 563-620. Almanca tercümesi: Der Oghusen Einfall und Seine Bedeutung, Aynı Dergi, 621 vd.

16- Anadolunun Fethi, Diyanet İşleri Dergisi, S. 1, 1961.

17- Alp Arslan Zamanı Selçuklu Saray Teşkilâtı ve Hayatı, Tarih Araştırmaları Dergisi, IV/6-7 (1966), s. 1-100.

18- Alp Arslan Zamanı Selçuklu Hükümet Teşkilâtı, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, V-VI (1981), s. 1-111.

19- Alp Arslan Zamanı Selçuklu Askeri Teşkilâtı, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, V. (1967), s. 1-74.

20- Alp Arslan Zamanı Türk Toplum Hayatı, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, IV (1973), s. 1-73.

21- Alp Arslan Zamanı Selçuklu Kültür Müesseseleri, I: Üniversite Selçuklu Araştırmaları Dergisi, IV. (1977), s. 75-125.

22- Alp Arslan Zamanı Selçuklu Devri Şiirlerine Göre Türklerin Kültür Seviyesi, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, V (1978), s. 119-143.

23- Alp Arslan Zamanı Türk Evi, Selçuklu Araştırmaları Dergisi, III (1971), s. 1-14.

24- Alp Arslan Zamanı Türk Beslenme Sistemi, Aynı dergi, V. (1978), s. 15-50.

25- Alp Arslan Zamanı Türk Giyim-Kuşamı, Aynı dergi, V. (1978).

26- Selçuklu Devri İktisadî Hayatına Dair Notlar: Alp Arslan Zamanı Ziraatı ve Hayvancılığı, Aynı dergi, V-VI. (1983), s. 117-149.

27- Alp Arslan Zamanı Büyük Selçuklu İmparatorluğu Dini Siyâseti, IV. (1977), s. 127-155.

28- Selçuklular Devrinde Türk-İranlı İşbirliği, İran Devletinin Kuruluşunun 2500. yıldönümü münasebetiyle Armağan, 1971, s. 293-327.

20- Selçuklu Hükümdarı Togan Şah, N. Lugal Armağanı, (Ankara, 1968 s. 397-4..).

30- Selçuklu Sikkelerine Göre Sultanların Unvanları Zeki Velidi Togan Armağanı, İstanbul, 1955.

31- Selçuklu Devrinin Özellikleri, Atsız Armağanı, s.

32- Türk Tarihinde Kültür Mücadelesi, Türk Kültürü, IV/48 (1966) s. 1118-1126.

33- Nizâmü'l Mülk ve Tarihi Rolü, Millî Kültür, s.

34- Türkler ve Demokrasi, TC. 50. Yıl Armağanı, s.

35- Yeni Türkiyenin Doğuşu Hakkında Bazı Mülahazalar Türk Kültürü, s. Almanca Tercümesi: Ei.lgo Bemergungen über dem Geburt der neuen Türkei, Kultura Turcica.

36- Türk Meydan Muharebeleri ve Bunlar arasında Malazgirt Meydan Muharebesi'nin Yeri, Türk Kültürü IV/46 (1966), s. 851-853.

37- Malazgirt Meydan Muharebesinde Rol Oynayan Unsurlar Millî Kültür, 1/18 (1977), s. 8-11.

38- Miriyokefalon Meydan Muharebesi, Milli Kültür I/9 (1977), s. 27-30.

III. Türkçe İslâm Ansiklopedisindeki Maddeler:

39- Sencer, İ.A.

40- Tuğrul I, İ.A.

41- Tuğrul II. İ.A.

42- Tuğrul Bey, İ.A.

IV. Kitap Tenkitleri

43- Selçuklu Devri Türk Tarihi Araştırmaları, I: Büyük Selçuklu İmparatoru Melikşah Devrine Dair Bir Eser Münasebetiyle (Prof. İbrahim Kafesoğlu'nun Yazdığı, Melikşah Zamanında Büyük Selçuklu İmparatorluğu adlı eserin tenkidi) Belleten, C. XVII (1953), s. 557-604.

44- Selçuklu Devri Türk Tarihi Araştırmaları, II: Selçuklu Devri Teşkilatına Dair Bir Münasebetiyle (Dr. Horst'un yazdığı "Die Staatsverivaltung der Grosselğuken U. Harazmşah, Wiesbaden, 1964" adlı eserin tenkidi) TAD, C. II, (1964), s. 205-212.

45- Osman Turan, Selçuklular Zamanında Türkiye, Bibliyografya Dergisi, C. IV. (1972), s. 205-212.

V. Tebliğler:

46- Some aonsideration about the Social life of Turks during the Saljugid period (Paris XIX. XIX. Oriyantalistler Kongresi).

47- Selçuklu Devri Kaynakları Olarak Vakfiyeler, Studi Preottomani E Ottomani, Napoli 1976, p. 153-163.

48- Neue Arbeiten in der Türkei zur Geschichte der Seldschuken, Zeitschrift der Deutschen Morgenlandischen Gesellschaft, II/8 (1962), s. 419-421.

49- Selçukluların Kendilerine Mahsus İktisâdî Siyasetleri varmıydı. Millî Kültür, I/12 (1979). s. 65-67 (Türkoloji Kongresine verilen tebliğ).

50- Anadolu Selçukluları'nın Ekonomik Politikası, 24 Ağustos 1983 yılında Princeton Üniversitesinde toplanan III. Türkiye'nin İçtimâî ve İktisâdî Tarihi adlı Kongrede okunan bu tebliğ henüz yayınlanmamıştır).

VI. Atatürk ile İlgili Makaleler,

51- Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Nasıl Ele Alınmalıdır?, Milli Kültür, Sayı: 43 (1983), s. 2-8.

52- Atatürk'ün Yeni Türkiye'yi Kurarken Dayandığı Temel Fikirler, Millî Kültür, II/3, 4, 5, (1980), s. 6-8.

53- Atatürk'ün Kültür Siyaseti, Millî Kültür, II/6, 7, 8 (1981) s. 10-1...

54- Atatürk'ü Anlamak, Millî Kültür, I/11 (1977), s. 8-9.